Ч. 52 (11.393). Львів, субота 9. березня 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: М. сячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41.
„ Друкарні 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Конституційний контрпроект.

Львів, 8. березня 1929.

Польський парляментарно-демократичний табор (ППС, „Визволеннє" і Хлопське Строннитцтво) в боротьбі за устрій польської республики вийшов з дотеперішньої резерви, не лише словно виступаючи проти бебістичного проекту зміни конституції, але й висуваючи свій власний. Зголошений в соймі в дні 4. ц. м. конституційний контрпроект поміркованої лівиці основно ріжниться від бебістичного проєкту саме поширенням прав парляменту і забезпеченням горожанських прав населення, протиставлячись диктаторським намаганням табору марш. Пілсудського.

Контрпроект парляментарно-демократичного табору складається з 46 статтей (артикулів). З дотеперішньої(березневої) конституції, що має 126 статтей, проект незмінними залишає 81 ст., частинно змінює 39 ст., а зовсім усуває 6 ст., вводячи на їх місце нові.

З обсягу законодатної влади найважнішою зміною є усунення сенату і змiцнення становища сойму. Замість сенату вводиться кодифікаційну комісію, якої завданням перевірювати проєкти законів під оглядом їх правного сформолування перед остаточним ухваленням їх соймом. За президентом залишається право скликувати й замикати сесію сойму та розвязувати сойм, однак із тим обмеженням, що надзвичайна соймова сесія не може бути замкнена перед вичерпанням порядку нарад або перед упливом 30 днів від дня її скликання. Право відкладати сесію не прислугує президентові. Право відчиняти сесію переноситься з президента на маршала сойму. Звичайна сесія повинна бути склика̇на у вересні. Колиб цього не зробив в означеному часі президент держави, то напротязі 7-ох днів скликати сойм може маршал. Після розвязання сойму посольські мандати не вигасають аж до хвилі відкриття нововибраного парляменту. Основним речинцем виборів є перша неділя липня кожного року. У виборчій аґітації не вільно брати участи урядовцям державної адміністрації й духовникам в їх парохіях. Заборону кандидувати урядовцям в їх округах проект поширює й на суддів.

Соймовий реґулямін має стати законом. Інтерпеляції не можуть бути конфісковані. Сойм має право покликати надзвичайні комісії для перевірки і розсліду поодиноких справ. Надзв. Комісії мають право розглядати всі державні акти й звільняти урядовців від присяги. Переступлення бюджету має бути до 3-х днів оголошене в „Моніторі Польскім", після чого напротязі 8-х днів автоматично збирається сойм для розгляду причин переступлення бюджету. Рахункові замкнення після перевірки їх Найв. Контр. Палатою, щорічно мається предкладати соймові до дня 1. жовтня, себ-то перед початком бюджетової дискусії. Президент Найв. Контр. Палати, іменований през. держави зпоміж 3-х кандидатів, предложених соймом, має право безпосередньо поверґати справу на судову дорогу на випадок викриття зловживань. Право законодатної ініціятиви (крім сойму й уряду) прислугує ще Найв. Господарчій Палаті, Палаті Праці та горожанам держави, якщо ініціятори зберуть 100 тисяч підписів. Президента держави вибирає Нац. Зібрання, що складається з подвійної кількости — в порівнанні зі соймом — електорів, вибраних на основі 5-типрикметникового виборчого права.

Ухвалений соймом закон президент мусить оголосити напротязі 30-ти днів. Право видавати декрети після розвязання сойму не прислугує президентові. Сойм може надати президентові законодавчі повновласти більшістю 11/20 голосів у приявi половини загальної кількости послів. Однак зпід декретування виключується: справу зміни виборчої ординації, припинювання конституції й оголошення мобілізації.

Уряд є відповідальний перед парляментом. Внесення на недовіря урядові мусить мати 25 підписів. Це внесення може розглядати сойм після 8-ох днів у приявi половини всіх послів, хіба що проти уряду заявиться 3/5 парляменту. Проект вдержує судейську незалежність і вичисляє випадки, коли суддя може бути перенесений.

В ділянці права власности проект передбачує пристосування форми власности до потреб держави і громадянства, вводячи контролю держави над продукцією, комунікацією й виміною. Є це ступневе усуспільнення зрілих до того ділянок продукції. Земельну власність (індивідуальну) обмежується до 60 га, а в підміських і промислових округах до 30 га. Земельну надвишку мається повернути на поправу земельного устрою, при чому вивласнення може бути переведене без відшкодування.

Проект вводить свободу сумління для всіх мешканців. Ніхто не є обовязаний виявляти своїх релігійних переконань. Держава й самоврядування не можуть бути обтяжені видатками на віроісповідні ціли. Наука релігії в школах не є примусова, але може бути ведена на домагання батьків.

На „мішаних" територіях проект вводить територіяльну автономію, яку має устійнити окремий закон.

Ось зміст зголошеного контрпроєкту зміни конституції, який вводить:

1) рівновагу між законодатною й виконавчою владою, усуваючи перестарілу інституцію сенату та нормуючи права сойму й президента;

2) контролю й усуспільнення зрілих до того ділянок продукції, обмежуючи право земельної власности (до 60 і 30 га) при приноровленні в деяких випадках принципу безвідплатности;

3) посередній розділ церкви від держави і

4) конституційне признання права територіяльних „нац. меншостей" до територіяльної автономії.

Без сумніву, проєкт зміни конституції парляментарно-демократичного табору є значним кроком вперед у порівнанні з обовязуючою (теоретично) конституцією, а величезним скоком у порівнанні з дійсністю й бебістичним проєктом. Та в створених умовах він не має найменших виглядів, як і бебістичний проєкт, стати обовязуючим основним законом. Проти нього стоїть змобілізована вся суспільна й політична реакція. В істнуючих умовинах він є тільки епізодичним причинком до польської устроєвої „симфонії" й засівом до нових виборів.

Трагедія Жабча.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

„Глос Правди".

У польській варшавській пресі найшли події в Жабчу малий відгомін. Тільки один „Глос Правди" з 3. ц. м. приніс обширний допис з Луцька, в якому крім тенденційного представлення подій підкреслене маркантно становище польських чинників до них. В тому дописі між іншим читаємо: „27. червня мин. року жабчанська церква перейшла фактично на лоно унії. Дня 6. липня до села прибув униятський священик Рудницький, а двацять днів пізніше, уніяти опанували всім церковним майном. Від тієї хвилі починається історія".

„Обставина, що прозеліти дістали від свящ. Рудницького 40 гектарів церковної землі в аренду, спричинила взаїмну ненависть. Напружені відносини загрожували вибухом своєрідної релігійної війни. Зрозуміло, що таке положення стягнуло на себе увагу влади, бо боротьба двох клерів ставала на перешкоді для примирюючої політики влади".

„В осени 1928 р. прийшов дальший розвиток подій. Православні парохіяни з Жабча, Смикова і Козакової Долини, завдяки аґітації клеру, відмовились від методів пасивного опору і виступили аґресивно, занявши в ночі з 13-го на 14. жовтня парохіяльну церкву, де пробули, не виходячи, три доби. Цей, дав би Бог, „останній наїзд" на Волині спричинив вмішання в справу волинського воєводи, який на прохання православного населення, в особах двох парохіян, тамошнього православного декана (благочинного) і посла Власовського (украін. радик.) рішив дня 15. жовтня запечатати церкву на час до вирішення юридичної сторінки спору. Та на тому не кінець епопеї. По чотирьох місяцях відносного індеферентизму уніятів і православних до справи жабчанської парохії, нагло прийшло вирішення цього питання у виді зірвання урядової печатки, а опісля заняття церкви православними. Сталося це дня 21. лютого ц. р. Парохіяни Жабча, при допомозі мешканців Смикова і Козакової Долини, забарикадувались у церкві в числі около 150 людей, і приступили до відправи Богослуження, яке відправляли без перерви, по черзі, ініціяторами заняття священиками Клубоком, Сагайдаковським і Яновським. Уніятське населення не реагувало, що дало деяку гарантію спокою".

„Одначе сам факт ушкодження печаток і опанування церкви не могли не спричинити реакції з боку влади. Тому то 23. лютого, коли виясниклось, що „окупація" церкви і безперервні богослуження не обіцюють скорого кінця, до села вислано великий відділ поліції в розпорядження старости луцького повіту, що був на місці. Одначе нічого страшного не сталося, що бодай в мінімальній мірі моглоб зробити багатшим політичний репертуар „ґранґіньолів". (Ґран-ґіньол — це французький театрик жахливих пес. — **Ред.**). Поліція просто не пускала до церкви „нових мучеників за віру" і цікавих. Хто бажав міг виходити з церкви на Божий світ, щоби подихати свіжим воздухом, і — вернутись до дому".

„Тому, що запаси поживи, принесені до церкви „окупантами", виходили, а також з уваги на присутність „поліційної бльокади", найбільше „малодушні" почали виходити з добровільного полону. Біля сто людей (разом з провідниками) витримали все таки до... нинішнього дня (т. є. до 1. березня. — Ред.). Муки, голоду і холоду ніхто не терпів (?!), бо луцький староста позволив перебуваючим у релігійній екстазі фанатикам забезпечити себе свіжою водою, припасами і паливом (в церкві влаштували піч?!). Рівночасно з розпорядження влади на місце приїхав лікар з санітарним персоналом для подання лікарської допомоги „обложеним", якщо такої буде треба". (Якщо замкнені в церкві мали воду, поживу і навіть опал, то пощо було спроваджувати лікаря? — Ред.).

„Сьогодня православні парохіяни добровільно (?!) залишили церкву, яку знов опечатано з розпорядження старости. Хронікареві слід згадати ще про одну, дуже характеристичну подробицю: не вважаючи на стан фанатичної екстази, що супроводила, як все, безперервні мольби, **в церкві роздавались оклики на честь Польщі і марш. Пілсудського.** Ось і вся правда про події в Жабчу".

Починається цей допис таким вимовним вступом: „Літом 1928 р. населення Жабча, висловлюючись стилем католицької пресової агенції, в своїй більшости навернулось (на „урядову унію" — Ред.). Притягаюча сила католицької організації, її сила й авторитет вплинули на переконання більшої частини мешканців, розчарованих у діяльности православного клеру. Історія унії доповнилась новою сторінкою, доказуючою, якби там не було, поважний успіх: католицизм опанував осередком парохії, що був у руках православія".

А кінчиться допис такими вимовними висновками: „Та все таки ті події сумні. Населення виявило свої глибокі моральні цінности: що почування привязання до своєї віри і до свого традиційного обряду для неї святі. Інакше важко булоб зрозуміти його вибачливість до аґітації духовенства, нелюбленого населенням і часто ним зненавидженого, духовенства, яке в цілій тій драмі відіграло ролю підбурювачів, підпаливших призбираний вибуховий матеріял. Проступок знищення державних печаток і опанування церкви мабуть будуть прощені населенню. До відповідальности належить притягнути перш за все провідників із клеру: священиків Клубока, Сагайдаковського і Яновського. Вони повинні понести сувору кару, передбачену карним законодавством".

Ось як „вірно і безсторонно" представив справу „Глос Правди". Цей допис віддає без сумніву точку погляду волинських урядових чинників у цій справі та настрої волинської польонії. Тим він і цікавий для нас.

Російська „За Свободу" про події.

Орган російської еміграції в Польщі, варшавський російський щоденник „За Свободу", став в обороні православних парохіян Жабча в окремій статті з 27. лютого. Вдруге повернув цей орган до тієї справи в 59. ч. з 4. березня, передруковуючи цитований нами в горі допис про жабчанські події з „Глосу Правди" та даючи до нього коментарі. А в 60. ч. того щоденника стрічаємо передову статтю Д. В. Філософова, присвячену подіям у Жабчу. Він пише: „З уваги на те, що подій у Жабчу применшувати не годиться, бо вони можуть бути богатими в наслідки, з уваги на те, що народня релігійна стихія проявляється на основі зовсім окремих ірраціональних законів, і накінець з уваги на те, що подібні явища заразливі, треба віднестися до трагедії церкви з великою увагою і незвичайно обережно. В інтересах усіх трьох зіткнувшихся, в даному випадку, сторін лежить не тільки можливо безболісна ліквідація подій, але й приняття серіозних профіляктичних засобів, щоби вони знов не повторялися. Католицьким місіонарям цілковито не вказано розбуджувати проти себе таку ненависть. — Для православної церкви недоцільний прояв такого фанатизму. — Для світської державної влади недоцільне загострення взаємин між двома церквами і таке різке нарушення мирного сільського життя. — Приймаючи все те на увагу, мені здається, що перш за все побажано виясинити фактичну сторінку справи і виразно вясувати ті обставини, в яких розвивалися події в Жабчу". Далі Філософов конкретизує шість питань, від задоволення яких узалежнює щасливий вихід з положення. Деякі з тих питань мають чисто формальний характер. Зате відповідь на інші моглаб дійсно прояснити багато дечого з того, що відноситься до защіплювання т. зв. урядової унії на наших північних землях.

Всього того, що сталося, Філософов у своїй статті ні не осуджує, ні не критикує. До справи відходить академічно, щоби не наразитись тим, від кого залежить у великій мірі доля його органу та російської еміґрації.

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

Ендеція підносить голову.

Розбита в останніх виборах ендеція після втрати „Сл. Пол."", — по суті не змінюючи „ніже титли" в своєму ідеольоґічному, головно україножерному світогляді — перейшла в бебістичний табор із розвиненими прапорами, — звільна починає підносити голову і реституувати свої впливи на „полуднево-східних кресах". Одною з найбільших недостач львівської ендеції була відсутність свого власного органу. Та при допомозі „добрих людей", а між ними й *деяких українців*, вшехполяки прийшли до свого щоденника у Львові.

Наші читачі певне здивуються і не повірять в це. Як це можливе, щоби який-небудь українець підготовлював нову станицю для вшехполяків. А однак це сумна дійсність.

В минулому році кількох львівських міщан, підготовляючись до передбачуваних міських виборів, заснувало поганенький щоденник під назвою: „Львовскі Курєр Поранни" (незалєжни дзеннік сполечни). Здається, що він не виходив поза-львівські рогачки, ведучи сухітниче життя — тимбільше, що сподівані вибори до міської ради відтягалися в безконечність, і ще сьогодні ніхто не знає, коли вони відбудуться. В невеличкому гурті основників цього „незалежного" органу найшовся між іншим один заможніший українець, а саме власник переплетні Мик. Кривецький, мабуть кандидат до радницького крісла в ратуші. Редакцію цього міщанського органу повірено якомусь д-рові Зелінському.

З огляду на участь українців у видавничій спілці „Львовскі Курєр Поранни" постійно лишався в антиукраїножерному хвості львівської польської преси, що не могло йому дати бажаних успіхів серед польської публики. Сухітниче животіння цього органу завело його видавців у борги, які досягнули значних сум. У скрутному положенні на виручку прийшли вшехполяки, купивши половину уділів цього щоденника за 70 тисяч зол. В судовому реєстрі як власник цеї половини в імени своїх однопартійців фіґурує львівський ендецький посол д-р Перацький. А з ним в одному товаристві засідає п. Кривецький. Хто знає, або чув про „патріотичні", настрої п. Кривецького в літах 1919—1922, той — беручи на увагу його метаморфозу — мусить прийти до переконання, що живемо в часі розвитку летунства й отруйних ґазів.

Очевидно, не в тому вся суть, що п. Кривецький видає з д-ром Перацьким і тов. спільний орґан у польській мові, а в тому, як він ставиться до українців. Візьміть до рук хочби останнє число (ч. 252 з 8. ц. м.) і читайте лише статті: „На марґінесі лівицевого проєкту зміни конституції", „Замах лівиці на незалежність Польщі", „ППС у хвості національних меншостей", а матимете виразну картину становища цього орґану, видаваного між іншим й українцями, до українського народу.

В першій статті „Львовскі Курєр Поранни" лірично дорікає бебістам, що вони поборювали (в часі виборів)

„найпевніший і безоглядно державний чинник, яким є все табор народовий. Крім того переконався він (Безп. Бльок), що з народовцями можна боротися за принціпи, але не вільно їх поборювати як народовців під загрозою найбільшої державної школи, не вільно ніяким чином підтримувати (?) чи *толерувати розвиток націоналізму серед розпаношених (?!) національних меншостей*".

А дальше нарікає цей орґан на ППС, немов то вона, не маючи відваги обєднатися з комуністами *„витягнула руку до національних меншостей, протидержавних, зрадницьких і завдяки політичній конюнктурі — ультранаціоналістичних"*.

Безп. Бльок копнув ендеків, себ-то тих, що „репрезентують з крови і кости елемент польськости, котрі своєю працею і кровю мучеників за волю і незалежність Польщі підтримували Польського Духа підчас неволі і тепер, колиб прийшла потреба післали би свої орлята до окопів, складаючи все найдорожче на вівтарі сильної і все для інших толерантної (?!) Польщі".

Закидаючи теперішньому міністрові освіти др-ові Світальському (в статті „Замах лівиці на незалежність Польщі"), переведення виборів проти ендеції, нарікає „Львовскі Кур. Поранни" на проєкт конституції польської лівиці, який признає конституційне право територіяльних нац. меншостей до терит. автономії, а це є ніщо інше, як

„леґалізація всіх протидержавних тенденцій, оплачуваних німцями й Большевією українсько-білорусько-литовсько-німецьких партій, себ-то це рівналось би прилученню тимчасом духовому, а в майбутности політичному Львова до Київа, Вильна до Ковна, Берестя і Луцька (?!) до Мінська, Катовиць і Торуня до Берліна".

І в тому напрямку в безконечність.

І скажіть: чи не хитрий „русін" п. М. Кривецький?

На парляментарній арені.

За виконання земельної реформи.

В середу дня 6. ц. м. відбулося засідання *комісії земельних реформ* в присутности міністра земельних реформ д-ра Станєвича. На денному порядку нарад була дискусія над зголошеними проєктами П.П.С., Пяста і Хлопського Стронніцтва в справі закона про виконання земельної реформи. З трьох зголошених проєктів — проєкти П.П.С. і Пяста (перший обширний і доволі радикальний, другий себто Пяста значно менший і менше радикальний) йдуть шляхом новелізації обовязуючого закона про виконання земельної реформи з 28 грудня 1925 і вводять у ньому більші або менші зміни, натомісць проєкт Хлоп. Строн. є зовсім новим законом, дуже радикальним (проєкт переймає на власність держави всі обшари управної землі — без лісів — понад 60 гектарів за розмірно невеликим відшкодуванням і то найпізніше до року від дня оголошення закону) і для українського народу дуже небезпечним. Комісія свого часу вибрала субкомісію для устаління, котрий зі зголошених проєктів має бути основою комісійних нарад. Субкомісія цього не вирішила і за субстрат до дискусії на повній комісії взяла всі три проєкти, хоч проєкт Хлоп. Строн. йде в розріз з двома першими проєктами.

Референтом обрали пос. Максиміліяна Маліновського (Визволєнє) і він 6. ц. м. на повному засіданні комісії предложив від себе новий частинний проєкт новелі, беручи за головну основу проєкт П.П.С., але в дечому засадничо від нього відбігає. По рефераті пос. Макс. Маліновського промовляли речники поодиноких соймових угрупувань, між ними і *пос. д-р Степан Баран* від Українського Клюбу.

Пос. д-р Баран поставив передовсім формальний внесок на відрочення дальшої дискусії в комісії над зголошеними проєктами і відіслання їх до субкомісії з тим, щоби вона поновно пе-

ВОЛОДИМИР БІРЧАК.

БЕЗЖУРНІ ДНІ.[3)]

Оповідання.

(Продовження.)

V.

Грицько горів. Під попелом давніх спогадів тліло ще жарке вугілля, яке тепер жарилося, підпалювалося. Писав до неї вірші, давні спомини вбирав у кришталеві образи, заковував у мельодійну пісню. Виписав усі давні спогади, що колись ранили душу і — здавалося — вони завмерли. Вмерло те із життя, що ожило в мистецтві. Аж нині! Ожили давні спогади, розжевріли пригаслі вуглики, спалахнув новий вогонь.

Її очі такі живі, палкі, запалювали в його душі нові пожежі, її слова долітали до його ушей, а потім якось так дивно стелилися усім його тепром, розніжуючи кожний його атом. Згадував враз із нею давнє, всякі давні дрібнички і кожна ця дрібничка, кожний спогад малою ниточкою вязали його з нею. Почував якусь благість і ніжність у свойому тілі.

Коли прийшла ніч і обидва други йшли спати, запитав Стецько:

— Грицьку, коли їдемо?

— Якто? — запитав Грицько, як збуджений із сну.

— Тиж казав мені, що їдеш тільки розпрощатися, вона-ж усе дивилася на тебе згори, вона..

— Друже мій! — відповів Грицько мягким голосом, у якому звучало чуття з проханням. — Сідай і слухай. Бачиш, ...якби це тобі сказати... Бачиш... у моїй голові все перевернулося... це нераз так діється в житті. Ми розумом могучі і цей наш розум — як зима — все заморозить, викує кришталі сніжинок, збудованих правильно, льоґічно. Та повіє теплий вітер — і пропало все збудоване льоґічно, розумово! То правда, що я приїхав сюди, щоб пімститися, поглузувати з неї, але — ну, бачиш сам! Я став з нею говорити і слово по слові, слово по слові й усе перевернулося мені в голові. Я був несправедливий! Я гнівався на неї, що вона обійшлася колись так зі мною, але нині, нині говорю я з нею й усе, все мені ясне! І от бачу нині, що вона невинна. Ти-ж чув сам на свої власні уха, як вона памятає кожну хвильку, коли я її стрінув, вона памятає й місце, де я її стрінув! І що говорив і як говорив, був веселий, чи сумний! Усе памятає! А це багацько мені каже! Сотки нових думок, можливостей зародилися в моїй душі. Ну, й кажи-ж тепер сам, як я можу це все тепер топтати, кидати?!

— А я не казав? — перебив Стецько.

—Що ти казав?

— Що ти готов спалити й усі свої вірші, що писав проти неї. Вона невинна — а ти пали свої вірші, або ретушуй, ретушуй!

— Що то — то вже ні! І ти, друже, не по щирости це говориш, а тільки, щоб мене вколоти. Але скажи мені, по щирости: як вона тобі? Правда, яка вона ніжна? Як гарно, як образово вона говорить! „Давні спомини покотилися", або „нудьга мене гнітe"... Ну, кажи, не правда-ж, що кожне її слово — це ціла поема?! А яка повага в її постаті, яка гордість, самопевність, який стиль!

— Правда, це все щира правда! — відповів Стецько, — але тому саме ми завтра й від'їдимо. Ти їхав розпрощатись...

— Алеж, друже, ти не говориш цього щиро..

— Їй Богу, що щиро, ти обіцяв поглузувати...

— Дай мені спокій із своїми дурницями! Одно й одно по сто разів плете! Дай мені спокій!

— Кажу: завтра їдемо!

— Їдь собі до сто чортів, хочби й зараз! Провалися ще й тепер! Тебе я не тримаю! А то зайди собі з таким! Щойно почав, ні, ще й не почав я з нею говорити, а його вже напосіло! Їдь, їдь — таки зараз!

— Як так, то власне не поїду! — відповів Стецько. — А от подам тобі свої спостереження, як німий свідок з боку. Ти закоханий по уха, але й вона не є тобі противна. Я сидів і підглядав, ловив дрібниці, які все найбільш характеризують людину. Отже перше, що я бачив, було те, що Ксеня тобі рада. Це бачив я з того, що — мене вона не бачила цілком. Колиб була забавляла тебе тільки як гостя, булаб однаково відносилася й до мене — як до гостя. Та ні, вона потонула вся у споминах, що лучили її з тобою, забуваючи, що я сиджу з боку й підглядаю. О, як горіли тоді її очі! Мені й під присягою годі булоб сказати певно, чиї горіли більше: твої, чи її? В тих її очах я вичитав, що вона вже давно чекала тебе. Її очі шептали: „Дурненький ти, поете, пишеш поезії, а кохання — це кохання, ні поезій до того не треба, ні трагедій, списаних на папері. Кохання — це: кохати!"

— Що? Ти вичитав таке з її очей? — спитав Грицько жваво.

Але поки Стецько відповів, у тій хвилині застукав хтось у двері. Із-за дверей показався роздягнений уже пан радник, вихилив голову і, прикладаючи до рота палець, прошептав:

редискутувала зголошені проєкти і усталила їх головні провідні ідеї, що мають опісля послужити основою до дальших нарад на повній комісії. В мотивуванні свого внеску д-р Баран підчеркнув, що дальша дискусія в комісії над проєктами, що є зі собою розбіжні і при відсутности уділення основних засад проєктованої земельної реформи є цілком безцільною блуканиною серед темної ночі і пустою стратою часу та супроти цього заявив, що не заднаєчує на раді стаючи на Українського Клюбу до мериторичної сторони зголошених проєктів. Після пос. д-ра Барана забрав голос мін. д-р Станевич, заявляючи, що він не може взяти відповідальности за переведення в життя котрогонебудь зі зголошених проєктів, бо богато є там річей, що їх не буде можна виконати. Рівночасно зазначив, що він приготовляє власну новелізацію до закона про виконання земельної реформи з 28 грудня 1925 р. і готовий проєкт зложить в соймі найпізніше в половині травня з. р., супроти чого просив відложити наради в комісії над зголошеними вже проєктами аж до хвилі, коли він урядовий проєкт зголосить у соймі. По думці цеї заяви міністра поставив пос. Пшедпельський (Б.Б.) внесок відрочуючий дальшу дискусію аж до внесення в соймі урядового проєкту. Проти цього внеску заявився пос. Квасінський (П.П.С.), автор проєкту П.П.С., а також прс. Марія Маліновський, котрий поставив внесок, щоби за основу до дальших комісійних нарад взяти виключно проєкт Хлопс. Стронніцтва. При голосуванні перейшов найдальше ідучий внесок Б. Б., супроти чого відрочено дальші наради комісії над справою закону про виконання земельної реформи аж до хвилі, коли в травні п. р. після заяви міністра Станевича уряд зложить власний проєкт у соймі.

Перед Загальними Зборами Ревізійного Союза.

Відемне і додатне в нашій кооперації.

(Стаття надіслана.)

Наша кооперація в останніх кількох роках розрослася буйно. — В ній виявилася енергія села. Село хоче жити.

До війни села були промережані всякими товариствами й установами. Повоєнний час переміняв село. — Воно стало під знаком відбудови. Війна й повоєнні літа випустили на світло дня тисячі лихварів, які добивали недобитих. Акція проти лихварських павуків виявилася в кооперації. Цілком природно, що провід в кооперативі попав у руки активних одиниць. А що активність може проявлятися в двох протилежних напрямах, не дивно, що поруч чесних, попадають там, на жаль, також люди, які шукають легкого заробітку й яким ідея кооперації не лежить дуже на серці.

Перші роки були для кооперації корисні. — бо в протиставленні з лихварами, могли легко виказати свою корисну працю. Та з часом обставини змінилися. Стабілізація гроша ступила лихварські, надто гострі пазурі, а далі купці проти грози кооперації села повели наступ, — кредитом і конкуренцією. Наша кооператива остала на старих позиціях, а додатком відсунення на другий план ідеї..

Що було вчора живе, нині стало пригожим до музеїв. Крім природного противника кооперативи повстав новий і ще більше небезпечний. Він виліпся у самій кооперативі. Се „манко". — Всяко можна пояснити його повстання. Досить, що він живе, розростається і стає гріавим. Операція його, це бути або не бути кооперації. Дві головні причини його спричинюють: місцевий апарат і дорогий товар.

Спробую проаналізувати життя проводу кооперативи.

Управа і Надз. Рада є завеликим, а тимсамим важким і неповоротним апаратом. Це доказує практика. На ділі весь тягар праці спадає на одного члена Управи, — книговодця і склепаря. Всі інші члени є звичайно фігури, що творять статутове число. Чи серед такої „управи" важко за зловживання? Життя її залежить виключно від доброї волі одиниці і обставин. Є випадки, що й найкращі наміри і зусилля остануть знівечені, якщо найдуться дві протилежні сили. До творчої праці у селі не знаходимо ще нині людей. Їх треба виховати. Само село їх не витворить. — Вікова неволя не дозволила нам творити. У односельчан важко витворити організаційний апарат, бо природжена мягкість і щирість не дозволяє їм бути безсторонніми супроти своїх братів, і споріднених з ними. Цілком інакше буде, коли у виділі, чи раді засядуть ріжні та чужі собі люди.

Родова спорідненість села є на перешкоді активности. Державний апарат держиться лише чужим собі елементом. Де запанує „фамілія", — там гаразду годі надіятись.

Кооператива вимагає праці для загалу, самопосвяти і відповідальности, — а село не може дати ні Управи ні Надз. Ради зі „своїх" людей.

Друга причина, — це дорогий товар. Дорогий товар не видержує конкуренції, а тимсамим зменшує винагороду службовиків. Посередництво мусить обмежитись до мінімума. Крамниця кооперативи мусить побирати свій товар з гуртових складів, де ціна на яких пять відсотків нижча.

Повітові Союзи не здійснили надій. Повітовий автономізм цілком не надається до здисциплінування цілої сітки кооперації.

На „нині" найкращою булаб система двостепенна: Центросоюз і районові кооперативи. Осідок районової кооперативи повинен бути в природних центрах, де відбуваються ярмарки, де зосереджені культурні осідки. Ними є всі міста, місточка і більші села, довкруги яких осіли поменші села, де сходяться дороги. Район займав би 10—20 громад. Всі районові громади творилиб одну районову кооперативу. Управа кооперативи складалась би із представників від усіх кооперативних громад. В кооперативі мусів би бути службовик-книговодець і управитель складу. Обох призначував би Ревізійний Союз, згл. „Центросоюза". Кооператива побиралаб товар просто зі складів Центросоюзу. У кожнім селі районова кооператива відкривалаб свої крамниці,— для яких доставлялаб товар і склепаря. Догляд над крамницею виконував би член Ради Надзірної, — з даного села. Замісць адмініструвати 10 до 20 кооператив, малиб ми до діла з одною кооперативою. Всі члени дотеперішніх кооператив сталиб членами районової кооперативи. Нових членів зєднувалаб кооператива через товарові звороти. Кожний покупець дістав би книжку, на якій крамар вписував би закупно обовязково.

Якщо кооператива хоче стати на твердих основах, мусить пляново вести свою акцію. На мою думку влаштовування курсів Повітовими Союзами не кладе основ під витворення кадрів склепарів. На них попадають принагідні склепарі, які звичайно по кількох місяцях кидають службу або їх викидають через манко.

Скільки то у нас беззахистної молоді? Спрямувати їх до Народної Торговлі, більших кооператив, до наших купців, а тоді дісталиб ми справжніх склепарів. Коли склепар буде винагороджений як слід, тоді молодь самочинно кинеться до купецького ремесла. Час вже і нам скінчити з тим пониженням використовуванням службовиків. Кооператива мусить стати тривкою, поважною інституцією, а не якимсь дрихлим, патріотичним вогником.

Розбудова нашого промислу не може знайти зрозуміння в теперішніх управах кооператив які є виразником виключности села.

Цілком інакше булоб у районових кооп., колиб там біля себе засіли чужі люди. Тоді булоб і більше зрозуміння для загально-народніх потреб, бо добро кооперативи стоялоб ширше, дальше від егоїзму села. Краще мати менше кооператив добрих щодо якости ніж вдоволятись самою скількістю.

Вол. Чолій

По широкому світі.

Бріян виїхав з Парижа до Женеви на сесію Ради Ліґи Націй.

В Ірляндії арештували 40 осіб як політично небезпечних.

Президент Чехословаччини Масарик поважно недужий.

Прімо де Рівера віддав під суд свого сестрінка за поширювання неправдивих звісток про теперішню владу; сестрінка засудили на 50.000 пезетів кари.

Латиський посол у Москві передав радянському урядові акт ратифікації московського протоколу, який так само як пакт Келльоґа ратифікований Латвією і СРСР увійшов у свою силу.

Єгипетський уряд видав закон, згідно з яким кожний, що намовлятиме студентів до участи в політичних маніфестаціях дістане 6 місяців вязниці.

У Ковні помер основник союзу „шавлісів" і їхній ідейний провідник Путвінскас.

У Таврогах на Литві закінчене слідство в справі протидержавної змови. Справу розбиратиме військовий суд; перед ним стане 120 осіб.

— Прошу гасити! У нас в 10 годині поліційний час!

— І в приватних домах? — запитав Стецько.

— У приватних ні, але порядний горожанин усе робить більше, як держава вимагає. Добраніч, панове!

— Добраніч, пане раднику!

Грицько почав придушено сміятися, та Стецько промовив:

— Грицьку, не смійся. Тисячка лицарів і тисячка таких, що роблять більше, як того держава вимагає, збудують нам державу!

VI.

Найближчого дня горів Грицько далі. Поет, що не знав середньої дороги, а обертався в крайностях... Писав революційні вірші, в яких взивав до бунту проти тиранів і одночасно баляди, в яких малював життя королів. Симпатизував з усіми найлівішими партіями — одночасно з тим обожав фільософа Ніцше й кожну сильну одиницю і сам про це мрів, щоб стати сильною одиницею і своїми думками панувати над сірою юрбою...

Такий був і в любові.

Вчорашня ненависть перемінилася в палке кохання, при якому тратив своє „я", — як до якого Бога до неї молячися.

Другого дня пан радник вийшов до бюра, мати поралася коло кухні, а Грицько сидів біля Ксені й читав свої вірші. Рукою підгортає своє довге волосся й читає, читає — очевидна річ: тільки деякі свої вірші. Як цей сподобався? А цей? А може тут дещо ще змінити? Її усі сподобалися дуже й нічого не треба було в них змінити... Зрештою — чи вона це знала?

Стецько тинявся тимчасом від кутка в куток, переглянув уже всю бібліотеку пана радника, що не було так важко, бо в дома не було взагалі ніякої бібліотеки крім кількох позичених ще перед роками й не відданих книжок... Стецько пройшов уже всі стежечки в городі і скучав. Колиж часом мати покликала Ксеню до кухні, виходив Грицько до свого друга.

— Бідний ти!

— Чому я бідний?

— Ти сам...

— Волію бути сам, ніж..

— Ніж що?

— Ніж бути послідовним, як ти!

— Не маєш чого сердитися. Я спитав її нині рано, чого вона гнівалася на мене. Її здивувало моє питання й вона відповіла, що ніколи й не думала гніватися на мене. Це видно — я сам у себе вмовив. Я замовк і не міг із зворушення промовити й слова... А як вона любить цвіти, живе разом з ними, знає історію кожнісінької квітки... Цьому всьому винен я, що вмовив у себе її гнів. Але перепрошую, вона вже йде, я маю до неї кілька слів...

І Грицько біг. Ходив, говорив, та одночасно з тим і відчував, що нині була вона не та, що вчора. Нині вже холодна, здержлива, якби важила кожнісіньке слово. Грицько догадувався, що у вечір вона мусіла довго розмовляти з мамою. Вона мусіла все міркувати й розміркувати. Вона мусіла важити й розважувати.

Так: Грицько любив її, писав до неї вірші, горячі і палкі, але такі самі вписував і до інших — це вона знала і це мусіло її боліти. Чогож писав до інших? А коли вже писав до інших, чого писав і до неї!? Цілий світ читав його поезії. — думала, — цілий світ і знає, що Грицько, поет, любив її і — кинув... Цілий світ — це страшне!... Пощо того всього? Любить щиро — заручини й весілля, а не любить — дурні його вірші!... Бути його жінкою — нічого не мала проти цього, але бути його „високим ідеалом", до котрого він виписує тільки вірші — цеж дурне!

Отаке передумувала Ксеня вчора й нині — була здержлива, обережна. Грицько відчував оцю її обережність. Відчував її прихильність до себе і її тепло, і його очі горіли й він був готов припасти до неї й цілувати її руки за одно ласкаве слово. Але вже по хвилі віяло холодом від неї. Вона була не така, як інші, що були ласі на його вірші, що вміли без надуми плести всякі бакаляси й баляндраси — ні, вона була інша, понад усі! Така поважна, неприступна, дорожить кожним словом. Такої недоступної він і хотів! Любив стрімкі гори, любив розбурхані хвилі, любив її опір.

Грицько відчував, що між ним і нею стоїть якась стіна й хотів її розбити. Хотів розвіяти те недовіря з її чола, прогнати неспокій, успокоїти її, запевнити, присягнути їй на все святе, все найдорожче, що він у житті любив її одну. Про неї одну він снив свої сни і мріяв свої мрії, та тільки часом, коли вона від нього відвернулася — він, з глибокого жалю, з надмірного до неї кохання, попадав у розпуку. Дивився тоді за іншими, думав, знайде таку, як вона, але дарма. Лише розчарувався, бо другої такої немає на всьому світі. І ось вертався знову до неї, з тим більшим ще коханням, бо вже знав, що другої такої нема в цілому світі!

(Продовження буде.)

ВІДГУКИ ДНЯ.

Страшна пошесть.

Коли приїдете до Львова, з побачите людей (в каварні, дома, в касині), що сидять за столом, непорушно, з блідими обличчами, з витріщеними очима — ради Бога! — не приступайте до них!! Скорше, чим можете сподіватися, заразитеся від них найстрашнішою хоробою наших днів і ратунку для вас не буде.

До колекції чуми, холери, менінгітіс, африканської сплячки, жовтої малярії і інших раків, прибула отсе одна з найгірших, найзлосливіших... Яка її назва, ніхто напевно не знае. Мало хто в нас вміє по англійськи і тому не знае, як її вимовляти, а ті, що вміють... також не знають.

Одні кажуть: ремі, другі: румі, треті: ромі, четверті: рімі, пяті: рамі, а шесті, семі, восьмі і ікстi уживають котроїсь із повищих назв тому, що в українській азбуці нема вже більше самозвуків (голосівок).

Хороба ця прийшла не знати звідки, але по всякій імовірности з англьо-саксонських країв, на що вказуе її назва. Бацилі її ще не відкрито, але ствержено, що він ховається в двох колодах карт. Хорують на цю хоробу малі і великі, але найчастіше заражуються жінки.

Хороба: рамі (ромі, ремі, рімі, румі) має три стадії.

І. стадія: Заражена особа задумується, кліпає очима, тре руки і обкусує нігті.

І. стадія: Хорого морозить, його очі червоніють, вибалушуються, долішня губа звисає сентиментально в діл, руки заєдно трясуться.

ІІІ. стадія: Хорий тратить память і довбає в носі.

В першій стадії є випадки цілковитого виліченя, в другій рідко коли можна пацієнта вирятувати, в третій пацієнт не приймає ніяких ліків і дуже легко може ще побити лікаря.

Колиб хто завдав собі труду і перевів статистику тієї хороби, то напевно всі ахнулиб зі страху і дива. Ручу, що 90 проц. українців у Галичині хорі на цю страшну, руйнуючу недугу.

Читачу! Коли не віриш, завдай собі труду, перейдися по каварнях і приватних мешканнях та переконайся! Ти напевно не погодишся зі мною, бо... сам граєш „рамі".

А колиб ти не грав, то перейшовшись поміж столиками грачів, напевно заразишся і за деньдва вже будеш знати всі тайни гри: як збирати до флеша, як іти на дами, а як на секвенси, як випереджувати противника „стукненням" і... як викрутитися від плачення...

Це останнє спеціяльно дуже важне. Хто цього не навчиться, напевно програватиме до більше здібних партнерів.

Галактіон Чіпка.

50-літній ювилей „Просвіти" відсвяткуємо найкраще, коли всі від „мала до велика" станемо її членами. Тож спішіться зі зголошеннями в члени, надсилайте вкладки й іншим пригадуйте.

З Національного Музею у Львові.

Національний Музей у Львові мав в місяці лютім завдяки дарам та закупнам 42 числа (71 предметів) приросту, головно з історії народнього та церковного мистецтва, при чому найцінніщим надбанням є чотири пакети актів Секретаріяту Освіти і Віроісповідань ЗУНР з 1919 р. зі Станиславова. Жертводавцями були пп.: д-р Кисілевський Ю., Константинович Я., д-р Максимонько Ю., о. Ольшанський І., інж. д-р Павлов М., о. Пилипець, о. Проць П. Сивенький Л., о. Стефанович А., Тарнавський Ом. і Турчманович. Управа музею складає їм отсим щиру подяку.

Внутрішня праця музейна йде головно біля заснування листкового, ілюстрованого рисунками катальоґу збірок і працює в тому напрямі над відділом церковно-історичної археольоґії та фотографії церковної архітектури. Звіт за 1928 р. розіслано у всі країни, де тільки находиться поселенці з галицької України і через П. К. О. зачинають напливати вже жертви на розбудову музею. Досі прислали: о. Михайло Лада зол. 50. Строцький Ісидор 25, Ліна Малицька 10, д-р Мих. Волошин 10, д-р І. Маковський 10, проф. Никиф. Даниш 5, о. д-р І. Бучко 5, Теод. Будзиновський 5, В. Дяків 4. М. Галібей 0.50 зол. п.

До управи Н. М. зголосився був п. Гофман від „Messager Polonais" з предложенням помістити в ньому на кошт музею статтю про збірки Національного Музею і представлені ними частини українського мистецтва. Наукова фондація Національний Музей рішилася не користати із цієї пропозиції, бо за готівку вона може перевести під власною редакцією таке видання, яке буде для неї найвідповідніше і найпотрібніше, тимбільше, що вже приступлено до підготовки ювилейного збірника музею у двох мовах.

На педаґоґічні теми.

В справі реформи шкільництва.

(Стаття надіслана.)

Не зїзді учителів середніх шкіл „Рідної Школи" порушено між іншим також справу перестрою шкільництва. Хоча точний обсяг виголошених рефератів мені не відомий, хочу подати кілька загальних думок на цю тему.

Правдою є, що нинішне шкільництво у формі староклясичних гімназій не відповідає духові і потребам часу. Між школою, яка своїм обсягом способом навчання пригадує середновіча, і дійсним життям та його потребами вириває пропасть. Бачимо це на кожнім кроці, а на доказ цього можемо навести й численні вискази визначних педаґоґів, як Штерна, Монтесорі, Дюі, Голля, Торндайка і т. д.

В наслідок цього в цілому культурному світі працюють горячково над реформою шкільництва. Відбуваються наради фахівців, улаштовуються анкети, пишеться в часописах. Тут і там змінюють основи навчання, заводять нові предмети, нові способи, повстають нові школи. Вистане згадати школу у Вікерсдорфі, школу Монтесоріової, заведення Дюі, плян батавський, зальтонський, нюйорський і богато інших.

Шкільництво, його зміни й реформи мусять бути побудовані на знанню дитини. Знання дитини стає гаслом наших днів. Впливають на це три основні моменти: народньо-господарський, моральний і педаґоґічний. Народньо-господарський момент випливає з пізнання, що молодь — це будучність народу, джерело новонаростаючих сил. Обовязком суспільности є занятися молодю, пізнати її й повести до витворення сильних, шляхотних одиниць, а тимсамим і кращої будуччини народу. З морального становища пізнання дитини і відповідне поступовання з нею зменшить деморалізацію, число злочинців, самогубств і т. п. З педаґоґічного погляду домагаємося практичного виховання дитини, виховання для життя. Неправдиве є твердження, що ум дитини є табуля раза, навпаки: є певне: що дитина приносить зі собою зародки здібностей, які добре виховання має розвинути до повної зрілости й сили. Мусимо ясно здати собі справу, що дитина є для себе світом; це тип суі ґенеріс, зі своїм спеціяльним тілесним і душевним розвоєм, з окремою психольоґією й льоґікою. В середніх школах мусимо мати на увазі психольоґію шкільного віку, з його критичним періодом полового дозрівання. Є це період наглої тілесної і душевної зміни, що вимагає якнайбільшої обережности і розуміння з боку школи. В тім часі родяться у молоді ріжні нахили, замилування в ріжних предметах науки, мистецтва, спорту і т. д. Тому при орґанізації шкільництва як обсяг, так і спосіб навчання мусить бути прикоровлений до тілесного й душевного розвою молоді. Кличем нашим повинно бути: „Не діти для школи, але школа для дітей"!

Другим важним чинником, що паде на вагу при роздумуванні над перестроєм шкільництва, є сама ціль виховання, іншими словами: що хочемо вихованням осягнути. В історії педоґоґіки найдемо найріжнородніші цілі виховання, як побожність, моральність, приготовлення до практичного життя, розвій всіх здібностей, виховання народне, індивідуальне, соціяльне і т. п. Ясно поставлена ціль освітить і додасть змісту виховній праці вчителя. Не лише в загальнім вихованню, але і в поодиноких предметах навчання мусимо відповісти на це питання; прим., що хочемо осягнути навчанням греки, латини, історії, природних наук, співу по середніх школах? По високих школах питання ці стають яснїше; щож до середніх шкіл, то погляди тут розходяться, хоч від цього залежить поступ і метода навчання, як також першенство поодиноких предметів. Головно англійські педагоги ставлять собі часто питання, яке знання має більшу вартість.

З того становища значіння клясичних мов упадає. Поширюються школи реальні, торговельні, промислові, що відповідають краще потребам життя. І там, де клясичні мови є конечно потрібні, обмежується їх на мале число годин. Зате підчеркується значіння природних наук (передовсім англійськими педаґоґами). Г. Спенсер, великий фільософ XIX. в., на перших сторінках свого педаґоґічного твору (Education intellectual, moral and physical) підчеркує значіння природничих наук. Подібно і твір Бейна (Alex. Bain Education as a science) можемо назвати співом хвали природничим наукам. Станлі Голь (G. St. Hall: The Love and Study of Nature: A Part of Education) вказує, що основою всього навчання є природа, що мова, поезія, малярство, спів, взагалі все знання — є витвором природи і своїм корінням спочиває в природі.

Важним питанням є також переведення теорії в практичне життя. Коли теорія поступає скоро вперід, то практика кульгає далеко позаду. Суспільности та уряди не раді змінам і придержуються довго старих звичаїв, тимбільше, що не мають розуміння для тих справ та відповідного знання. При реформі шкільництва в деяких випадках змінюємо давній обсяг, опускаємо деякі части, або додаємо нові. В деяких випадках творимо нові школи з новим обсягом навчання. В комісії, яка випрацьовує новий плян навчання, мусять бути заступлені фахівці поодиноких предметів, як також фахові педагоги, обзнайомлені з новішими подібними заведеннями і з фаховою літературою. Ухвалений плян практикується в одній школі, а коли він покажеться корисним, то поширюється на дальші школи.

Окремого обговорення вимагає справа освіти учителів та педаґоґічних академій, але про це іншим разом.

Д-р Степан Фіґура.

З Бесарабії.

Свято української пісні в Кишеневі.

Питання про український хор в Кишеневі вже давно стоїть на деннім порядку у місцевій українській громаді. Стоялоб воно мабуть ще довго, якби не енерґія п. Миколи Павловича, який запросив до Кишенева п. Миколу Бойченка, що приїхав з Італії до Букарешту й якось разом обидва не взялися за цю справу. Протягом одного місяця зорґанізовано хор з 54 осіб та влаштовано перший концерт 3. лютого, а другий 23. лютого. В склад хору входить 16 сопраністок, 12 альтів, 10 тенорів та 16 басів. Між співачками є 10 найліпших вихованців місцевої консерваторії, а між басами є чудовий голос Петра Туголіса, якому подібного не тільки в Румунії, але й далеко поза межами її трудно знайти. Диріґентський талант Бойченка, голосові якости хористів та окремих солістів роблять те, що хор зможе в недалекому майбутньому боротися за передове місце між хорами, що співають нині в Европі. М. Бойченко є вихованцем київської консерваторії, був співробітником хору Кошиця, а потім мешкав у Римі, де працював у ділянці композиції. Обидва концерти пройшли з великим мистецьким успіхом. Бойченко, чудесний технік-диріґент, робив з хором, що хотів, а хор без ніякої напруги, мов загіпнотизований, виконував найтрудніші річи. Саля напружена, бо річи, що їх співає хор, цілком для неї невідомі. Може це й не на користь хорові та диріґентові, алеж останні йдуть своїм шляхом і мистецьким виконанням ніби приглушують публику. Крім творів Лисенка, Леонтовича, Стеценка та Кошиця у програму увійшли також твори самого Бойченка, від яких віє чимсь новим та ориґінальним.

Дивогляди.

Адреса віршом.

Російський денник „Сегодня" наводить як доказ великої культури в Латвії факт, що там почта доручила листівку написану всупереч усім правилам. 1-о вона була писана російською мовою; 2-о крилатим віршом. Листар мусів бути дуже інтеліґентний і розумів дотеп, коли відчитав адресу менш-більше такого змісту:

„Там де Риська є затока, — У краю лісистих дюн — Де зима така глибока — Де в рибалок є тютюн — Де Майоренгоф зупинка — На Тукумському шляху — Й кінь біжить, немов пилинка — Без підков, бо по піску — Вулицю найди там Риську — І пятьдесять восьмий дім — Гей, почтарю! він же близько — Майже в центрику самім — Приятелю невідомий — Запитай, як ти зайшов, Чи живе у цьому домі пані Любов Ф. Ремньов — А вона як лише дістане — Цей листочок, брате, знай — То зворушена погляне — Й щедро дасть тобі на чай".

Невідомо, чи листаря зворушила в цій адресі більше поезія, чи цей обіцяний чай.

З судової салі.

Евген Скицький та Іван Штокало перед судом.

В четвер 7. березня ц. р. скінчили промовляти прокуратор та оба оборонці. Зацікавлення між публикою не зменшилося. Салю виповнили цікаві по береги, як і вчора.

Промова прокуратора.

Прокуратор Сивуляк підтримував у цілій основі акт обвинувачення і рішучо обстоював свої тези, чи радше гіпотези, що обв. Скицький є одним з учасників нападу на почту Твердин, що обв. Скицький перший увійшов до середини бюра і тероризував управительку каси. п. Тустановську. Зате обв. Штокало був

утаємничений у все і знав про цей напад на почту. Тому-то прок. просить відповідної кари для обох обвинувачених.

Промови оборонців.

Оба оборонці збивали у своїх промовах тези акту обвинувачення.

І так обор. д-р Ганкевич доказував на основі самих зізнань клясичних свідків, урядовців почти, що обв. Скицький не був і не міг бути в середині бюра і тимсамим не брав безпосередньої участи в нападі. Зате він приїхав з обв. Штокалом автом на вул. Синдецьких ч. 6 і тут залишився вже з цікавости на тій вулиці, сподіючись побачити свого товариша Орлинця в товаристві гарних дівчат, з якими мали вибратися на романтичну прогульку за місто.

Зноваж обор. д-р Глушкевич безмилосердно збивав т. зв. познаки і здогади прокуратора, на основі яких прок. посадив бідного шофера на лаву обвинувачених, не даючи абсолютно ніякого доказу, щоб підтримати свої льогічні розумування.

Опісля слідувало коротке резюме предсідника Антоневича, який також підтримував акт обвинувачення.

На тому розправу перервано до год. 3. пополудні.

Присуд.

Євген Скицький та Іван Штокало засуджені по 4 роки тяжкої тюрми.

По одногодинній нараді присяглих суддів відчитав їх провідник д-р Мезуве, проф. унів., вердикт такого змісту:

І. Чи винен обв. Евген Скицький, що в дни 3. липня 1928 р. у Львові разом з іншими напасниками як спільник грабунку зі зброєю в руці в цілі присвоєння собі готівки, яка є власністю державного скарбу і була в філії почтового уряду ч. 13, загрозивши урядовцям того почтового уряду, а саме М. Тустановській, К. Добростанській, В. Любінецькій, В. Ковальчуківній і П. Червінському, допустився насилля, після чого доконано грабунку — 5 так, 7 ні.

ІІ. Чи винен обв. Іван Штокало, що дня 3. липня 1928 р. був помічником у тому, що В. Орлинець, В. Мирош, Е. Качмарський та Ів. Плахтина як спільники грабунку *9* так, а 3 також так але з пропущенням слів, що Іван Штокало наперід порозумівався з товаришами, щоби помогти їм в утечі.

ІІІ. Чи винен обв. Скицький, що дня 3. липня 1928 р. був помічником у тому, що...« (далі як попереднє) *12* так.

Опісля прочитано щераз вердикт обом обвинуваченим. Після того прокур. каже покарати обох обвинувачених по думці §§ 5, 190, 192 і 194 к. з.

По десять мінутовій нараді трибуналу предс. *Антоневич* оголосив такий присуд:

Евгена Скицького і Івана Штокала засуджено по думці §§ 5, 190, 192, 194 к. з. і 338 к. п. по 4 (чотири) роки тяжкої тюрми, загостреної постом і твердим ложем раз на місяць. До обох засуджених приноровлено злагідження з §§ 46 а, б, ц. і 47 а, ц. к. з. а Іванові Штокалови також узглядиено як злагідну обставину те, що він видав своїх спільників поліції.

Оборонці внесли зажалення неважности ізза високого виміру кари.

—o—

Комітет у ч-рвн. займеться менш. справою.

Дня 7. березня йшли далі розмови між делегатами Ради Ліги над устійненням тексту резолюції, яку на основі ухвали вчор. засідання мав засувати менш. референт Ради Адатсі.

Рада Л. Н. приняла на попол. засіданні без дискусії резолюцію справоздавця Адатсі. В резолюції м. і. сказано, що Рада Ліги поручає свому справоздавцеві предложити собі на червневій сесії звіт внесень, якими заняли Раду канадійський та німецький делегат, при чому мають бути узглядиені уваги, які поставили члени Ради в дискусії над згад. внесеннями. Рада просить представників В. Британії й Еспанії, щоби помогли справоздавцеві при приготуванні згад. звіту. Справоздавець і його товариші можуть приймати від урядів країв, які прийняли на себе постанови про охорону меншостей, всякі уваги, які ці уряди схотіли би їм присилати. Також кожна держава, що належить до Ліги, може предложити свої уваги. Утворений так комітет 3-х може приймати інформації і приступати до таких консультацій, які вважатиме конечними для виконання свого завдання. Рада, що радитиме як комітет, перша розглядне цей звіт. Залля цього збереться Рада в відповіднім часі і то перед речинцем визначеним для найбл. сесії Ради. Ген. секретар повідомить уряди держав, які приняли постанову про охорону меншостей, та уряди всіх держав, які належать до Ліги про теперіш. ухвалу, додавши до неї протокол засідання Ради Ліги з 6. березня 1929.

Червнева сесія Ради Ліги відбудеться в Мадриді.

—o—

Після нападу на листаря.

Трамвайний кондуктор, Лев Ґавлік, якого поцілила куля підчас погоні за учасниками нападу на грошевого листаря при вул. Городецькій, помер учора попол. Куля поцілила Ґавліка в шию повище лівої лопатки. Ґавлік мав 56 літ, осиротив жінку та двоє дітей. Дочка помершого є студенткою університету.

Вчора устійнили назвище вбитого справника нападу. Є це 25-літній *Ярослав Любович студент IV. року прав*. Він жив із своїм братом, студентом медицини при вул. Пястів ч. 10.

В кімнаті молодої жінки, де виконано напад на листаря Кохановського, найшли 25 деко. паприки, якою хотіли засипати очи листареві.

Справники нападу хотіли, мабуть, звязати листаря. Коли Любович сягнув у кишеню за шнуром і тоді пустив листареві горло, листар став кричати ратунку, схопив крісло та вибив вікно. Крик листаря збентежив напасників. Любович утік дверми льокаторки, двома кімнатами до кухні, потрутив Майблюмову і вибіг на сходи. Льокаторка, студентка вибігла без капелюха й кричала: „Бандити!“ За нею побіг Мицук. У дверях вистрілив він до листаря, але не вцілив Листар, хоч кров із ран на голові заливала йому очи біг за Мицуком і схопив його за полу плаща. Втікаючий тягнув його по сходах, вкінці вирвався листареві. Тоді вертав льокатор тої камяниці Яхимецький. Він поспішив на поміч листареві, вдарив утікаючого палицею по голові. Сусід Майблюмів Гамерлінґ, як почув крики, також пустився в погоню аж до аптики Лазовського. До погоні прилучилися прохожі та поліцаї Панкевич і Бобак. Гамерлінґ і поліцай Ляхович придержали Мицука. Втікаючого Любовича здоганяли далі поліцаї та кондуктор Ґавлік. Любович скрився у брамі при пл. Більчевського 3, а що там не було переходу, подався назад. У цій хвилі придержав його Ґавлік. Любович моментально вистрілив до Ґавліка, перескочив раненого, утікав на вул. Шептицьких і стріляв до тих, що здоганяли його. Один вистріл зранив пол. Бобака в ногу. Любович, постріляний пол. Панкевичем, утік у браму дому при вул. Шептицьких 41. Там перескочив балюстраду, перебіг круті камяні сходи і два довгі сутер. коридорі до маглю. Там упав і помер наслідком вн. упливу крови. Дверник камяниці Дикий, як побачив умираючого, поспішив йому з поміччю. Зараз прийшли поліцаї та ствердили вже смерть Любовича. В кишені його, крім шнура, найшли програму концерту Любки Колесси, а біля нього лежали два бравнінґи. В слідстві устійнили, що Любович вистрілив 12 разів до погоні, і Мицук двічи.

Арештований Мицук спочатку не хотів нічого зізнати. По довшій надумі сказав, що напад уплянували на *приказ УВО*, а гроші, коли вдалося булоб забрати, були би пішли на політ. вязнів. Мицук сказав, що не знав Любовича ні молодої жінки, яка втекла. Дістав лише приказ піти до її мешкання та сказати клич „сервус Юзька“, на це мав дістати відповідь: „Сідай Олек“. Уперше зійшовся з ними в суботу 2. березня. Напад мали виконати у вівторок. Та їх завела відвага і здержалися в останній хвилі. Щойно на другий день рішилися на напад. Здається, що напасники не знали, скільки грошей мав листар Кохановський, бо у дні нападу мав він при собі на половину менше, ніж звичайно.

Молодої жінки, спільнички нападу, поліція шукає. Полю Бронфман, якій вкрали унів. леґітимацію, а якою послугувалася згад. спільничка нападу, візвали до слід. виділу, де її сконфронтували з листарем. Устійнили, що вона не має нічого спільного з тамтою жінкою, до якої лист. Кохановський приносив гроші. Її оставили на волі. Бронфманівна, дочка рос. емігранта, її брат є студ. університету в Празі. Устійнили, що спільничка нападу подавала гроші під фальшивою адресою свого мешкання, а саме ул. Пекарська. Поліція перевела ревізію в домі Мицукового батька в Синевідську, але нічого підозрілого не найшла.

Батько Мицука приїхав до Львова та зголосився у поліції, щоби йому позволили бачитися зі сином.

Студ. Мицук скінчить 9. квітня двацятий рік життя. Батько Мицука богатий господар, має 60 морґ. поля, дім і госп. будинки в Синевідську. За удержання сина платив 120 зол. місячно.

—o—

Відповідь мін. Складковського на українс. інтерпеляцію.

Засідання сенату 7. березня було присвячене бюдж. дискусії. Підчас диск. мін. Складковський говорив про дисп. фонд, потрібний на поборювання 3 ворогів держави: комуністів, шпіонів і УВО. Коли хто відмовляє державі цих фондів, не дає їй боронитися. У Львові щойно напали на держ. працьовника. З приводу батятицьких подій виголошено такі промови, що з них можна би робити висновки, що над кождим польським горожанином чигає озброєний поліцай, який може його кожної хвилі застрілити. Міністрові відмовляють дисп. фонду. Про фонд цей відомо, що йде на боротьбу проти комунізму й організацій, які дістають гроші з закордону, як УВО, та на поборювання шпіонажі. Боротьба за цілість держави йде не лише в соймі. І там на тереиі йде боротьба і то дослівно, а не „переносно. В тійсамій хвилі може йдуть нові суми на знищення цілости держави.

НОВИНКИ

— **Зима затягається.** Хто як хто, а метеорольоґи втратили за останні дні всякий терпець. Одночасно і наше довіря до їхньої науки. Від кількох днів ждемо на відлигу, а тимчасом мороз і сніг відвідують нас, немов би вони нічого не знали про те, що ми пишемо про температуру. У дні, коли мало потепліти і сніг повинен був танути — 6-го ц. м. — вранці було 12.6 ст. Цельзія, а в 1-ій годині 5 степ. Пополудне падав справжній сніг, а 7-го вранці температура була нуль. Чи буде до вечора знову сніг, мороз чи дощ? — досі з нас ніхто не знає.

— **Проти підвишки комірного.** Дня 17-го ц. м. відбудуться по містах усієї Польщі масові протестаційні віча населення проти урядового проекту, щоби підвищити дотеперішне комірне. Резолюції цих віч підуть до сойму та до членів уряду. Міська прибічна рада у Львові радитиме над своїм становищем до згаданого проекту дня 9-го ц. м.

— **Доплата до громадського податку.** Львівський маґістрат подає до відома, що згідно зі законом побиратиме і цього року 50 проц. доплати до громадського податку від люксусових перевозових предметів.

— **У Відні інакше.** Міська рада Відня перевела неабияку трансакцію. При помочі 8 банків вона закупила ґрунтів на півчверта міліона шилінґів, з тим, щоби вибудувати 10.000 нових помешкань для 50.000 осіб. Крім цього утворить вона зовсім нову дільницю зі садами над Дунаєм.

— **Лікар засуджений на іспити.** У краківськім окружнім суді скінчилась розправа проти двох лікарів д-ра Свежавського і д-ра Ґоґульського, що мали на совісти смерть своєї пацієнтки. Знав-

чем виступав медичний виділ краківського університету, який ствердив, що операція переведена д-ром Гогульським була доказом повної неграмотности. Наслідком цієї оцінки суд відобрав д-рові Гогульському право виконувати лікарську практику аж до часу, коли він не здасть наново своїх іспитів. На жаль, саме цей сумний приклад пригадує, що зданий іспит не завсіди є доказом необхідного практичного знання в якійсь професії.

— **Ріжні вістки.** У Фастові розвязали полк червоної армії ім. Шевченка за — „національну агітацію". — Льойд Джордж рішився написати спомини своєї політичної карієри; працю почне аж після виборів. — За тиждень в Англії зменшилось безробіття на 66.000; всеж таки безробітних є нині ще більше як минулого року. — У Москві завели хлібні книжечки для всіх членів дипльоматичних місій і чужинних кореспондентів. — У стейті Тексас відкрили великі запаси гелія газу, що досі був дуже дорогий, а може дуже подешевіти. — Минулого року зіло віденське населення 116.000 волів, 24.000 телят, 288.000 свинь, 11.000 овець, 377 ягнят і... 30.000 коней. Ось де коні не пропадають абияк. — Відомий німецький письменник Еміль Людвіґ був на авдієнції у папи. — 20. ц. м. виїзджає до Москви англійська промислова делеґація. — В Атенах і на Коринті відчули сильне тремтіння землі; людських жертв нема. — У Будапешті відкрили виставки сучасного французького мистецтва.

— **Диктатор і преса.** Еспанський диктатор Прімо де Рівера у приступі великої щирости та гордости сказав, що він має проти себе 90 проц. еспанської преси. Після цього зміркував, що ляпнув дурницю і пояснив, що мав на думці тільки пресу у Мадриті, бо на провінції є чимало безпартійних, справедливих часописів, які є за ним. Лихо у тому, що столична преса скрізь надає тон у політиці і висловлює настрої громадянства, що має вплив на політику. Погано стоїть справа еспанської диктатури!

— **Чи правдиві перли щезнуть?** Париська поліція ломить собі голову над справою, до якої буде приневолена притягнути ще неодного вченого специяліста. Відкрила вона потайну лябораторію одного індуса, що виробляв перли рідкої краси та продавав їх за правдиві. Не помогла аналіза при помочі промінів Рентґена: фальшиві перли світились так само як правдиві. Найбільші знавці перел розглянувши фальсифікати рішили, що вони не ріжняться нічим від правдивих ні блеском, ні матеріялом. Одним словом індус Рагам Абгуляд зробив великий винахід, а не хоче досі зрадити його тайни. Він виробляв ці перли щойно від трьох місяців і мав на банковім конті вже міліон франків. Не є виключене, що коли він згодиться поділитися своєю тайною, французький суд покарає його дуже лагідно, зважививши, що відтак ця тайна залишиться в руках французів. Від волі одної людини залежить тепер, щоби перестали істнувати правдиві перли.

— **Справлення похибки.** У статті „Пекуча справа", поміщеній на сторінках вчорашнього „Діла" закралася така похибка: в розділі III. у скобках замісць надрукованого там має бути: (гл. статтю п. Мих. Корчинського і передрук у „Новому Часі").

„Гаркун Задунайський" у Кракові.

(Лист до Редакції.)

У звязку зі статтею, яка появилася в „Ділі про скандалічний виступ „українського балєту" Микитеюка в Катовицях, просимо доповнити її отсим голосом з Кракова:

Згаданий „український балєт" заїхав був 6. лютого ц. р. також до Кракова, попередивши свій виступ шумною рекламою, яка стягнула добірну публику, свою й чужу, до салі „Старого Театру". Одначе сам виступ „балєту" розчарував до крайности публику. Танцюристи (стки) з малими виїмками виказали цілковите незнання основ цієї штуки, яку так преціозно опрацював наш мистець В. Авраменко. Не диво, що своя публика була огірчена, а чужа іронічно усміхалася.

Ми, члени Корпорації Українських Студентів „Сян" у Кракові, покищо отсим шляхом пятнуємо виступ недовчених учнів великого мистця, що полюючи на безкарність, вибачливість і добросердність нашого громадянства, позволяють собі компромітувати українське імя серед чужинців такими чи подібними імпрезами, чим на будуче замикають дорогу дійсно вартісним українським виступам.

ЗА КОРПОРАЦІЮ „СЯН":

Володимир Ничай, І. чл. Управи. **Роман Антонович,** секретар.

Відозви й комунікати.

На могилі творця українського національного гимну нема памятника!

(Поклик „Бандуриста".)

Вшанування памяти визначних людей є доказом належного зрозуміння їх праці й оцінки їх заслуг. На жаль, у нас память багатьох заслужених людей припадає порохом забуття, хоч з іменами їх стрічаємося на кожному кроці.

До таких людей належить наш визначний композитор о. Михайло Вербицький творець „Заповіту" і нашого національного гимну. Останні свої роки провів він у селі Млинах, яворівського повіту, де його поховано. На його могилі нема навіть звичайного хреста.

Академічний хор „Бандурист", оцінюючи заслуги о. М. Вербицького на полі нашої музичної культури, приступає до збірки жертв на будову памятника, що має станути на могилі композитора. З тою метою звертається „Бандурист" до всього українського громадянства, а в першу чергу до нашого духовенства і до наших музичних та співацьких товариств з горячим зазивом причинитися своїми жертвами до звеличання памяти композитора й дати тим доказ, що його память нам все дорога.

Просимо кожне наше музичне і співацьке товариство взяти цю важну справу на свому найближчому засіданні під розвагу й ухвалити виасиґнувати якусь квоту на будову памятника, або уладити концерт, з якого весь дохід буде призначений на вище згадану ціль.

Жертви, які оголосимо в пресі, просимо пересилати на адресу: **Краєве Т-во Кредитове, Львів, Домініканська 11.** — на вкладкову книжечку ч. 2050. (Фонд будови памятника о. Мих. Вербицького).

Виділ Т-ва „Бандурист"

Нові книжки й журнали.

„Світ", ілюстрований журнал. Ч. 2. за лютий 1929 р. Рік V. Зміст: Д-р Д. К.: Заздоровля нації; В. Пачовський: Розгублені звізди; В. Некрашевич: Праця; Подорож Бирда; А. Ц-ка: Панас Мирний; П. Карманський: De profundis (докінчення); М. Семенко: Чорний Берлін; Зза океану; М. Рудницький: З поезій прозою; Сніг; І. Камінський: Невдачна спроба; Ювилей С. Стадникової; Д-р В. Пачовський: Василь Петрук; Замкова гора в Косові; Прикладні науки в 1928 р.; Феміністки в старих часах; Памятки П. Льоті; Ю. Сльозкін: Батько Викрута; ілюстрації.

„Narodopisny Vestnik Ceskoslovansky". Rocnik XXI. C. 4. Praha 1928. Rediguje J. Polivka.

„Przegląd polityczny". Tom. X. Zeszyt 1. za styczeń 1929. Treść: Hip. Gliwic: Przyczyny przewagi republikanów; L. Berenson: Perspektywy polityki zagranicznej Hoovera; A. Lednicki Herbert Hoover; J. Makowski. Pakt Kellogga; Kronika.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10